

NÜKLEER SİLAHLARIN ULUSLARARASI CAYDIRICIKTAKİ ROLÜ: KEŞMİR BÖLGESİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

The Role Of Nuclear Weapons In International Deterrence: A Review On The Kashmir Region

Yüksek Lisans Öğrencisi. Merve Nur YAŞAR

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Samsun/Türkiye

ORCID ID: 0000-0002-1174-027X

ÖZET

Bu çalışmanın konusu, nükleer enerjinin uluslararası caydırıcılıktaki rolünün Hindistan ve Pakistan arasındaki Keşmir bölgesi sorunu kapsamında incelenmesidir. Gelişmiş ve gelişmekte olan devletlerin politikalarında ve söylemlerinde sıklıkla yer alan nükleer güç kavramının bölgesel ve küresel savaşların engellenmesinde ne derece bir rol oynadığı, çalışmanın ana problemini oluşturmaktadır. Çalışma, nükleer caydırıcılık teorisinin geçerliliğini sorgulama amacı taşımaktadır. Ağırlıklı olarak literatür taraması yönteminin kullanıldığı çalışma, duygu analizi (Sentiment Analysis) yöntemiyle ayrıca desteklenmiştir. Sonuç olarak Keşmir bölgesi kapsamında yapılan analizler doğrultusunda, nükleer silah gücünün Hindistan ve Pakistan özelinde uluslararası caydırıcılıkta aktif bir rolü olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Caydırıcılık Teorisi, Nükleer Silahlar, Keşmir Bölgesi, İstikrar-İstikrarsızlık Paradoksu.

ABSTRACT

The subject of this study is to examine the role of nuclear energy in international deterrence within the context of the Kashmir region problem between India and Pakistan. The main problem of the study is to what extent the concept of nuclear power, which is frequently included in the policies and discourses of developed and developing states, plays a role in preventing regional and global wars. The study aims to question the validity of the nuclear deterrence theory. The study, in which the literature review method was used, was also supported by the Sentiment Analysis method. As a result, in line with the analyzes made within the scope of the Kashmir region, it has been determined that the nuclear weapon power has an active role in international deterrence in India and Pakistan.

Key words: Deterrence Theory, Nuclear Weapons, Kashmir Region, Stability-Instability Paradox.

1. GİRİŞ

Uluslararası platformda, devletlerin statüsünü belirlemede yardımcı bir araç olarak kabul edilen nükleer enerji gücü, modern dünyanın en hassas konularından birisidir. Soğuk Savaş sürecinde daha da belirginleşen ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki mücadele, nükleer enerji çalışmaları konusunda yoğunlaşmış ve güç kavramına yeni bir aktör olarak eklenen nükleer enerji gücü ile politik dinamikleri şekillendiren bir süreç başlamıştır. 1945 yılında atom bombaları ile somutlaşan nükleer enerji gücü, tarihe unutulmayacak bir iz bırakmış ve uluslararası ilişkileri yeniden şekillendiren bir unsur olarak devlet politikalarında yerini almıştır. Gerek İkinci Dünya Savaşı gerekse Soğuk Savaş ve sonraki dönemde politik bir karakter kazanarak derinleşen nükleer enerji çalışmaları, genellikle iki devlet arasında karşılıklı hamleler seyrinde ilerleyen bir yarışa dönüşerek, günümüz devletleri de dahil olmak üzere her dönem bir tartışma konusu niteliğinde olmuştur. Günümüzde ise karşılıklı nükleer silah kullanımı tehdidinin yoğun olarak hissedildiği Hindistan ile Pakistan arasındaki söylemler ve bu doğrultuda geliştirilmeye devam eden nükleer enerji; olası bir savaş tehdidi barındırması bakımından önem arz etmektedir.

1947 yılında bağımsız iki devlet olarak karşımıza çıkan Hindistan ve Pakistan'ın birbirleriyle olan ilişkileri incelendiğinde; genel olarak tehditkâr söylemler, çatışmacı yaklaşım ve bu doğrultudaki uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Keşmir bölgesi sorunu ile somutlaşan bu olumsuz ilişki, iki devletin de nükleer güç olarak kabul edildiği 1998 yılından itibaren günümüze kadar devam etmiştir. Her iki devlet de nükleer güç kapasitelerini oldukça hızlı arttırarak uluslararası toplumun dikkatini çekmişlerdir. Çıkarları doğrultusunda nükleer silah kullanımından kaçınmayacaklarını belirten Hindistan ve Pakistan, ılımlı diplomasiden uzak durarak süreklilik arz eden yerel çatışmalarla mücadele etmişlerdir.

Çalışma kapsamında incelenen nükleer caydırıcılık teorisi, Hindistan ve Pakistan'ın nükleer savaş söylemlerine en çok başvurduğu Keşmir Bölgesi sorunu özelinde sınırlandırılarak işlenmiştir. Çalışma; istikrar-istikrarsızlık paradoksu ekseninde bölgenin bir değerlendirilmesini içermesi,duygu analizi yöntemiyle sonuçlandırılması ve Türkçe literatürdeki önemli bir eksikliği tamamlama çabası nedeniyle özgündür.

2. CAYDIRICILIK TEORİSİNİN İZİNDE: İLK ATIFLAR

En genel tanımıyla caydırıcılık; istenmeyen durumların ortaya çıkmasını engelleme hali anlamına gelmektedir (Kaufmann, 1956: 6). Uluslararası ilişkilerde bir iktidar tezahürü olarak caydırıcılık kavramı ise; misilleme tehdidinin düşman gücün saldırısını engellemek amacıyla bir güç olarak kullanıldığı askeri bir strateji olarak kavranmaktadır. Caydırıcılık stratejisinin temeli; mevcut olan nükleer gücün herhangi bir saldırgan tehdide karşı, anlık ve yüksek hasarda karşılık verebilme yeteneği üzerine kuruludur (Britannica Sözlüğü Web Sitesi). Tarihsel süreç analizi yapıldığında içerik olarak farklı dönemlerde farklı dinamikleri içinde barındıran caydırıcılık kavramı; nükleer silah gücü bağlamındaki karakteristiğini en belirgin olarak Soğuk Savaş döneminde göstermiştir. Nitekim Soğuk Savaş'tan bu güne kadar her kriz anında farklı içeriklerle ortaya çıkmış; ekonomik yaptırımdan siber güç kullanımına kadar geniş bir yelpazede karşılık bulmuştur. Caydırıcılık aynı zamanda tarih boyunca şiddetli yıkım gücüne sahip savaşların önünde bir set vazifesi görmüştür. Ancak caydırıcılık teorisi, nükleer silah gücüyle ilişkilendirilse de ondan çok daha önce uluslararası ilişkilerde bir araç olarak kullanılmıştır (Morgan , 2012: 85).

Nitekim modern dünyanın gündemindeki önemli konulardan olan nükleer silahlar; nükleer enerji çalışmalarıyla somutlaşmıştır. Maddenin enerjiye dönüşümü ile ortaya çıkan nükleer enerji; serüvenine radyoaktivitenin keşfi ile başlamıştır (Ferguson, 2011: 3; Aybers ve Karasulu ,1980: 78-79). Nükleer enerji çalışmaları kapsamında en önemli ikinci gelişme ise yapay nükleer reaksiyonun keşfi olmuştur. Yapay nükleer reaksiyon, bir elementin başka bir elemente dönüştürülmesi işlemidir. 1919 yılında Rutherford'un atom çekirdeğine müdahalesi ile kesinliğe kavuşan yapay nükleer reaksiyon, Özden'in yorumuyla "*insanın atom çekirdeğine ilk müdahalesi*" anlamına gelmektedir (Özden, 1983: 4). Atom dünyasında dönüm noktası sayılabilecek üçüncü gelişme ise, nükleer fisyonur. Nükleer fisyon denemeleri sırasında keşfedilen zincirleme reaksiyon, fisyon sonrasında serbest bırakılan ilave nötronları kullanarak başka çekirdeklerden yeni bir fisyon oluşturulmasıyla meydana gelmektedir. Dolayısıyla zincirleme reaksiyon, atom bombasının çalışma prensibinin temelidir ve 1939 yılına gelindiğinde atom bombasının teorik dayanağını oluşturmuştur (Akay ve Nalçacı, 2019: 2010- 212).

Nükleer silahlar, oluşturuldukları fisyon ve füzyon tepkimelerine göre sınıflandırılmaktadırlar. Bu ayırmadan yola çıkarak nükleer silahları atom bombası ve hidrojen bombası olarak ikiye ayırmak mümkündür (Özden, 1983: 56). Atom bombası; atom çekirdeğinin parçalanması anlamına gelen nükleer fisyon ile oluşturulurken; hidrojen bombası, birden fazla atom çekirdeğinin birleştirilmesiyle yani nükleer füzyon ile oluşturulmaktadır (Denk, 2011: 97-98). Kitle imha silahları kategorisinde değerlendirilen nükleer silahlar, dönemin Avrupa'sındaki Nazi baskılarından kaçan bilim insanları tarafından, genel olarak ABD ve Sovyetler Birliği öncülüğünde geliştirilmiştir (Akay ve Nalçacı, 2019: 210). Atom bombalarının teoriden çıkıp pratiğe dönüştüğü ve 1943- 1945 yılları arasında yürütülmüş olan Manhattan Projesi; bir milat niteliği taşımaktadır (Hewlett ve Anderson, 1990: 782). Manhattan Projesi kapsamında 16 Temmuz 1945 tarihinde yapılmış olan Trinity Testi ise ilk atom bombası denemesidir. Test kapsamında kullanılan bomba; 21 kiloton enerji açığa çıkararak New Mexico çölünde patlamış ve böylece devasa bir yıkım etkisiyle insan bilincine kazınmış bir gücün sembolü olarak atomik çağ başlamıştır.(Amerika Birleşik Devletleri Enerji Bakanlığı Web Sitesi)

Atom bombası, ilk defa İkinci Dünya Savaşı döneminde ABD tarafından Japonya'ya karşı 1945 yılında kullanılmıştır. Bu ilk kullanım, nükleer bir silahın caydırıcılık bağlamında değerlendirmesi bakımından önemlidir çünkü söz konusu dönem için tarihsel süreç analizi yapıldığında atom bombası kullanılsa bile teslim olması beklenen bir Japonya karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Japonya'nın teslimiyeti sonrasında dönemin Birleşik Krallık başbakanı Churchill'in bir konferansta yaptığı konuşmadan alınan ilgili kısım, atom bombalarının caydırıcı bir faktör olarak değerlendirilmesi bakımından oldukça dikkat çekicidir: "...Ruslara gerek duymayacağız. Japonya ile olan savaşın son erdirilmesi, artık Rus ordularının kullanılmasına bağlı değil... Onlardan yardım istemek zorunda değiliz..." Söz konusu konuşmadan alınan bu kısım, dönemin özellikle Rusya ve ABD arasındaki gerilimli ilişkiler göz önüne alındığında caydırıcılık vurgusu taşımaktadır. Yine aynı dönemde Amerika Birleşik Devletleri Deniz Kuvvetleri Komutanı Amiral Leahy; Manhattan Projesi'nin ciddi ölçekte bir yatırım niteliğinde olmasının, atom bombasının kullanımını tetikleyen bir başka kritik nokta olduğunu vurgulamıştır. (Hart, 2002: 720- 738).

Nükleer silahların caydırıcılık bağlamında başka bir değerlendirmesi ise nükleer enerjinin barış amaçlı kullanımında karşımıza çıkmaktadır. Barış amaçlı nükleer enerji kullanımı; nükleer silahların yayılmasını önleyen uluslararası bir rejim altında olmak koşuluyla enerji santralinde üretilmesi anlamına gelmektedir. Dönemin ABD başkanı D. Eisenhower, 8 Aralık 1953 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda yaptığı “Barış İçin Atom” adlı konuşması, nükleer enerjinin barış amaçlı kullanılması fikrinin temel dayanağı olmuştur ve böylece kavram, siyaset bilimi literatürüne girmiştir. Başkan Eisenhower, ABD öncülüğünde yürütülen atom çalışmalarında SSCB ikilemini bir tehlike olarak algılamış ve başta Amerika halkı olmak üzere tüm dünya için “ahlaki” bir uyarıda bulunma ihtiyacı hissederek konuşmayı gerçekleştirmiştir. Nükleer enerjinin uluslararası denetime tabii olmasında ve bu bağlamda BM bünyesinde Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı kurulması hususunda bir yapı taşı niteliğinde olan söz konusu konuşma dikkate değerdir (Udum, 2017: 58).

Eisenhower bu önemli konuşmasında; atom bombasının çağın bir gerçeği olduğunu ve bu gerçeğin kaçınılmaz olduğunu belirtmiştir. Atomik silahların teknik bilgisinin özellikle Sovyetler tarafından da bilindiğini ve bunun aslında dünyadaki tüm halklar için tedirginlik yarattığını vurgulamıştır. Dolayısıyla artık savaşların yeni bir dili olduğunu ve bu dilin de “atom dili” olduğunu söylemiştir. ABD için olası bir nükleer tehdit halinde ise misillemeden kaçınmayacaklarını ve bu hamlelerin tüm dünya için ciddi kayıplara yol açacağını dile getirmiştir. Ayrıca nükleer silah stokunun tüm silah stoklarından fazla olmasından dolayı, nükleer silahların ABD için artık geleneksel silah kategorisinde olduğunu vurgulamıştır. Bu vurgulama; nükleer silahların caydırıcılık bağlamında değerlendirilmesi bakımından önemlidir. (Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Web Sitesi)

2.1. Caydırıcılık Kavramının Dönüşümü ve Dönüşümün Getirdiği Çelişkilere Bir Bakış

Önemine ilk defa Bernard Brodie tarafından değinilen caydırıcılık kavramı, rasyonel ve biricik bir askeri politika olarak ele alınmıştır. Bu anlamda bir nükleer silah, hedef olarak yerleşim ve sanayi merkezlerini belirlediğinde anlam kazanmaktadır. Çünkü bu saldırıdaki amaç, düşmanın sosyo-ekonomik gelişimine ket vurmaktır. Bu amaç doğrultusunda, nükleer silah merkezleri ile şehir merkezleri mümkün olduğu kadar birbirlerine uzak kurulmalıdır ki şehir merkezleri güvende kalabilsin. Ona göre bir ülkenin savunma sistemleri, nükleer saldırıya maruz kalındığında en az aynı ölçüde karşı atak yapacak şekilde tasarlanmalıdır. Ayrıca Brodie; uluslararası arenada savaş ihtimalinin her zaman var olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla nükleer silahlar, savaşları bitirici etkene sahip bir aktör olarak kabul edilmemelidir çünkü nükleer silahlar, baskın silahları kategorisinde değildir. En nihayetinde bir nükleer savaşı önleyecek olan şey, bu savaşın bedelinin taraflara idrak ettirilmesidir. Brodie’ye göre, nükleer gücü elinde bulunduran bir devletin; bu güçten yoksun diğer bir devlete saldırma ihtimali, nükleer güce sahip başka bir devlete saldırma ihtimalinden yüksektir (Özden, 1983: 328). Buradaki idrak ettirme çabası ise doğrudan caydırıcılık kavramına atıf yapmaktadır. Caydırıcılık kavramı; ABD tarafından SSCB’yi nükleer üstünlük yoluyla caydırma kabiliyeti olarak da kullanılmıştır (S.McDonough, 2005: 813). Freedman bu duruma şu şekilde bir gönderme yapmaktadır; “Caydırıcılık, SSCB’nin taşkın eğilimlerini kontrol altında tutacak teknolojik dinamizmle desteklenmiş ABD nükleer kuvvetlerinin üstün gücüdür.” (Freedman, 1989: 125). Nükleer enerjinin askeri alanda kullanılabilmesinden dolayı diğer enerji türlerinden ayrıldığı için nükleer caydırıcılık, uluslararası ilişkilerde belirleyici bir aktör olarak kabul edilmektedir. İşte bu özelliği sebebiyle nükleer caydırıcılık, uluslararası konularda dikkate alınması gereken önemli bir unsur olarak işlenmektedir (Udum, 2017: 57-58).

Nükleer silahların uluslararası caydırıcılık konusundaki kapsamının özellikle 11 Eylül saldırısından sonra değiştiğini savunan görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre Soğuk Savaş dinamikleriyle güçlü bir rekabete konu olan nükleer silahlar, güncel politik çatışmalar nedeniyle meşruluklarını kaybetmektedirler. Kitle İmha Silahları tehdidi ve terörizm; özellikle nükleer silah kullanımını hassaslaştırmaktadır. Dolayısıyla nükleer caydırıcılık teorisi, bu tehdit unsurları nedeniyle pür anlamını kaybetmiştir. Soğuk Savaş ile birlikte ABD ve Sovyetler Birliği arasındaki güç rekabetinin sona ermesi, nükleer silahların geleceği hakkında pek çok literatür çalışmasına neden olmuştur. Akademisyenler ve özellikle de yüksek rütbeli ABD askerleri, nükleer silahsızlanma üzerine teoriler üretmişler ve bu teorilerin ciddi anlamda savunucuları olmuşlardır. Milliyetçi doktrinler, bölgesel kaygılar ve çeşitli siyasi dönüşümler gibi nedenler, nükleer silah politikasına yeni anlamlar kazandırmıştır. Fakat mevcut nükleer programlar ve devlet dışı siyasi aktörler bu yeni anlamların geçerliliği konusunda bir ikilem yaratmıştır. Dolayısıyla güvenlik kavramının değiştiği böyle bir ortamda nükleer silahların caydırıcılık rollerinin de değişmesi elbette kaçınılmazdır (Gabel, 2004: 182-184).

Haydut devlet teorisi bağlamında nükleer caydırıcılığın geçerliliği 1991 Körfez Savaşı ile sorgulanmış ve bu caydırıcılığın her durumda geçerli olmaması sorununu doğurmuştur. Nitekim savaş sırasında ABD hükümeti

Irak'ı, Sovyetler Birliği'nden temin ettiği kimyasal ve biyolojik başlık takılabilen Scud füzelerinin kullanılması durumunda, Saddam Hüseyin yönetiminin devrileceğini belirterek uyarıda bulunmuştur. Fakat Irak, kimyasal ve biyolojik başlıklarla olmasa da yine Scud füzeleriyle İsrail'e saldırı gerçekleştirmiştir. Çünkü haydut devlet teorisi gereğince, Irak gibi devletler nükleer caydırıcılık faktörünü görmezden gelebilmekte ve farklı durumlarda farklı davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu durum nükleer caydırıcılık teorisinin içeriğinin bir dönüşümü olarak kavranabilmektedir. Haydut devlet liderleri için nihai yaptırım, nükleer silahların kullanımı değil, rejimin iktidardan uzaklaştırılması tehdidiyle vuku bulmaktadır. Dolayısıyla nükleer cephaneliklerin kullanım amaçlarının, güvenlik aktörlerine göre değişim göstermesi kaçınılmazdır (Gabel, 2004: 189-191).

Caydırıcılık teorisi, uluslararası realist görüş üzerine kurulu, fayda- çıkar muhafazası eksenindeki politikalarla işlemektedir. Ancak değişen dünya dinamikleri, politikalara yeni unsurlar eklemiştir; özellikle de 11 Eylül saldırısı neticesinde tehlikeli silahların “devlet dışı terör örgütleri” tarafından bilinçsizce kullanılması ihtimalinden dolayı nükleer silahlar artık uluslararası platformda caydırıcı bir unsur olarak kabul edilmediğini savunan görüşlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu bilinçsiz kullanım ihtimali, yeni terör politikalarının oluşumunda belirleyici bir unsur olarak karşımıza çıkmıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra başlayan “kurtuluş mücadeleleri”, devlet dışı denilen silahlı örgütlerin meşruluk kaynağını oluşturmaktadır. Ayrıca haydut devlet teorisi bağlamında, silahlı örgütlerin finansmanlığını yapan devletler de birer tehdit unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine bu silahlı örgütlerden uluslararası yapıya sahip olanları, örneğin IŞİD gibi, caydırıcılık kavramının hangi devlete karşı kullanılacağı konusunda bir belirsizlik yaratmaktadır. Nitekim Kibaroglu; “Bir devlete göre “terörizm” olarak tanımlanan bir eylem, bir başka devlete göre “bağımsızlık hareketi” olarak görüldüğü takdirde ortak amaç ve eylem tespiti mümkün olamaz.” tespitiyle bu durumun bir değerlendirmesini yapmaktadır. Caydırıcılık teorisinin geçerli olmadığı başka bir örnek olarak; inanç üzerine temellenmiş grupların nükleer silahları ele geçirmesi halinde doğacak tehlikeli durumun savunusu verilebilmektedir. Çünkü bu gruplar için maddi anlamda dünyevi yaşamın herhangi bir önemi bulunmamaktadır ve kendi gruplarının hakimiyeti için hiçbir unsuru kullanmaktan çekinmeyeceklerini fanatik bir dille ifade etmektedirler. Nitekim bütün zayıflamış caydırıcılık teorisinin yerini güçlenen bir istihbarat ağlarının aldığı da belirtilmektedir (Kibaroglu, 2002: 2-11). Nükleer caydırıcılığa yönelik tüm bu değerlendirmelere karşılık olarak çalışmanın bir sonraki bölümünde; nükleer caydırıcılık eşiğinin Keşmir bölgesi üzerinden bir analiz yapılarak, kavramın geçersizliği üzerine kurulu bu argümanlar için karşıt değerlendirmeler sunulmuştur.

2.2. Hindistan ve Pakistan'ın Nükleer Enerji Politikalarında Caydırıcı Stratejiler

Hindistan, nükleer politikasının Soğuk Savaş sonrası dönemde bir sorun haline gelen güvenlik ortamıyla başa çıkmak amacıyla oluşturulduğunu belirtmekte ve bu durumdan dolayı açık bir şekilde nükleer güç olmaya karar verdiğini savunmaktadır. Ayrıca Hindistan'ın nükleer gelişiminin; Çin'deki sürekli gelişim gösteren nükleer cephaneliğin ve özellikle de Pekin'in İslamabad ile yakın ilişkilerde bulunmasının Hindistan tarafından bir tehdit arz etmesi nedeniyle oluşturulduğunu da vurgulanmaktadır. Bütün bu etmenler göz önüne alındığında Hindistan'ın değişen uluslararası ortamda küresel düzeydeki rolünü savunmak istemesinin kritik bir adım niteliğinde olduğu açıktır (Rızvi, 2001: 946). Hindistan, bağımsız olduktan sadece bir sene sonra 1948 yılında, Atom Enerjisi Komisyonu'nu ve 1954 yılında Atom Enerjisi Bakanlığı ile Bhabha Atom Araştırma Merkezi'ni kurmuştur. 1983 yılında ise Hindistan, tamamen kendisine ait nükleer tesislere sahip bir ülke konumuna gelmiştir (Arı, 2005: 104). Kendini nükleer silahsızlanmanın savunucusu olarak tanımlayan Hindistan, aynı zamanda nükleer gelişimine de ara vermeden devam etmiştir. Bu bağlamda dönemin Cumhurbaşkanı Lal Krishna Advani; kendileri için başka bir seçenek olmadığını belirterek, Çin'in yıllardır süre gelen nükleer gücüne ek olarak Pakistan'ın da nükleer silahlanmaya yönelik stratejileri, bu iki devletle olan ilişkilerini korumak için Hindistan'ın nükleer silahlanmaya devam etmesinin gerekli olduğunu vurgulamıştır (Cortright ve Mattoo, 1996: 545-552). Günümüzde ise Hindistan'ın 130 ile 140 arası nükleer başlığı bulunmaktadır. (Uluslararası Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü Web Sitesi)

Pakistan'ın nükleer güç kapsamında gösterdiği gelişim ise caydırıcılık teorisi bağlamında önemli bir analiz imkanı sunmaktadır. Hindistan'a kıyasla daha geç nükleer çalışmalarına başlayan Pakistan, nükleer güç üretimine 1973 yılında ilk nükleer enerji tesisini kurarak başlamıştır. Aynı yıl bol miktarda uranyum keşfeden Pakistan, 1980 yılından itibaren olacak şekilde, ülkede her iki yılda bir nükleer reaktör kurulması kararı almıştır. Hindistan'ın Mayıs 1974'teki ilk nükleer patlamasından önce nükleer enerji için herhangi bir adım atmayan Pakistan, 1971 Hindistan- Pakistan savaşındaki askeri çöküşün ardından 1972'de nükleer silah üretimi yeteneği inşa etmeye karar vermiştir (Rızvi, 2001: 944-945). Pakistan, siyasi olarak her ne kadar istikrarsız olarak değerlendirilse de dünyanın en hızlı gelişen nükleer silah stoklarından birine sahiptir. 1999 yılında ABD

İstihbarat Teşkilatı tarafından Pakistan'ın 2020 yılında nükleer başlık sayısının 60- 80 arası olacağı tahmin edilirken Pakistan bu sayıya henüz 2006- 2007 dönemindeyken ulaşmıştır. 1990'lı yılların ortalarında nükleer silah stokunun ise 110'u aştığı 2011 yılında doğrulanmışsa da Pakistan hükümeti bu süreçte nükleer stokları hakkında herhangi net bir bilgi vermemiştir. Özellikle de Usame Bin Ladin'in ölümünden sonra Pakistan'ın nükleer enerjisi, tüm dünyada bir tehdit olarak görülmeye başlanmıştır (Kristensen ve Norris, 2021: 91).

Pakistan, bölgesel güvenlik ortamındaki olumsuzluk nedeniyle caydırıcı karakterli bir askeri tavır benimsemiştir. Pakistan, Hindistan'ın Güney Asya'da sahip olduğu askeri üstünlüğün aksine, coğrafi ve güvenlik bakımından elverişsiz koşullarıyla, zayıf bir askeri ve sivil sanayi üssüyle ve kaynak kısıtlamalarıyla mücadele etmek zorunda kalmıştır. Pakistan'ın politikaları temel olarak; tüm silahlanma türlerinde bir miktar üretim ve bunları kullanım yeteneği geliştirmek, yeterince güçlü, güvenilir bir konvansiyonel savunma ve nükleer silah kapasitesi oluşturmak, Hindistan baskısını önlemek ve Pakistan'ın dış politikası ile iç işlerini özerk bir şekilde yürütmesini sağlamak için gerekli koşulları yaratmak üzerine olmuştur. Nitekim Hindistan'daki nükleer enerjinin potansiyeli, Pakistan'ın güvenlik parametrelerini tehdit eden bir faktör olarak değerlendirilmektedir. Neticede nükleer belirsizlik halinin devam etmesi; Pakistan'ın nükleer politikalarının gözden geçirilmesine neden olmuş ve Hindistan'ın nükleer testlere devam etmesi durumunda "uygun bir karşılık" alacağından bahsedilmiştir (Rızvi, 2001: 944-951).

1998 yılında Hindistan'ın ardışık olarak gerçekleştirdiği nükleer denemelerine kadar Pakistan'ın resmi bir nükleer doktrini bulunmamaktadır. 2002 yılında Başbakan Pervez Müşerref, nükleer silahların sadece Hindistan'a yönelik olduğunu ve Pakistan'ın devlet olarak bir çıkarı bulunduğu durumlarda kullanılacağını belirtmiştir (Khan, 2012: 351). Ayrıca ülkenin Stratejik Planlar Bölümü Genel Direktörü Teğmen General Khalid Kidwai, bir röportajında Pakistan'ın hangi durumlarda nükleer güç kullanacağını, dolayısıyla konuyla ilgili kırmızı çizgilerini belirtmiştir. Bu durumlar ise; Hindistan tarafında büyük toprak işgalleri, kara ve hava kuvvetlerinin yok edilmesi, ekonomik yaptırımlar, iç karışıklık çıkarma teşebbüsü ve iktidar tehdididir (Cotta-Ramusino ve Martellini, 2002: 5). Günümüzde ise Pakistan, 150- 160 arası nükleer silaha sahiptir. (Uluslararası Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü Web Sitesi)

3. İSTİKRAR-İSTİKRARSIZLIK PARADOKSU EKSENİNDE KEŞMİR BÖLGESİ

Soğuk Savaş döneminde ortaya atılan istikrar- istikrarsızlık paradoksu; ABD ve SSCB'nin, Soğuk Savaş döneminde, nükleer ve geleneksel bir savaştan kaçınıp; diplomatik, ekonomik vb. yolları kullanarak avantajlı duruma geçme çabasından kaynağını almıştır. Nitekim ABD ve SSCB arasındaki ilişkide görüldüğü üzere, nükleer silahların caydırıcı rolü, süper güçleri daha güvenli bir yol arayışına yöneltmiş ve bu yönelim "yaygın bir saldırganlık" durumunu doğurmuştur. İşte bu yaygın saldırganlık hali ise "sınırlı savaşların" artmasına neden olmuştur. Çünkü paradoks, nükleer eşğin aşılması durumunda oluşacak tehlikelerin büyüklüğü üzerine kuruludur. Paradoks; teorisyenler tarafından "çok fazla kanın döküldüğü ve hazinenin harcandığı doğrudan bir çatışma olmaksızın sürekli bir gerginlik hali" olarak açıklanmaktadır. Nükleer kapasitelerinin ve ikinci vuruş yeteneklerinin yarattığı denge durumu, topyekun bir savaşın önlemesi için bir kontrol mekanizması işlevi görmektedir (Krepon, Jones ve Haider, 2004: 1).

Hart'a göre; nükleer bir bomba, topyekun bir savaşı ne kadar azaltırsa; yerel saldırılarla dolu sınırlı savaşlar o kadar artmaktadır (Hart, 2002: 23). Jervis ise paradoksa şu şekilde bir açıklık getirmektedir: Askeri denge ne olursa olsun savaşan devletler, "yanlışlıkla savaş" ihtimalinden dolayı topyekun savaş gibi tehlikeleri en aza indirecektir. Yani "Paradoksal olarak, istikrar; dünyanın tamamen kararlı olmadığı, her şeyin bir şekilde kontrolden çıkabileceği inancının bir ürünüdür." (Jervis, 1979-80: 620). Nitekim paradoksun merkezini oluşturan nükleer kapasite dengesinin rakipler arasındaki düşük şiddetli gerilimleri arttıracığı düşüncesi; Güney Asya için geçerli bir tespittir. Nitekim 1998 yılında nükleer devlet olarak tanımlanan Pakistan ve Hindistan, çatışma halini hiçbir zaman durdurmamış hatta bir sonraki alt başlıkta incelenecek olan ve sınırlı savaş örneği teşkil eden Kargil Savaşı örneğinde olduğu gibi ilişkiler daha da gerilmiştir. İşte paradoksun ikinci odağını oluşturan bu sürekli çatışma haline rağmen nükleer bir savaşın önündeki engel, Hindistan- Pakistan ilişkisi bağlamında ikinci vuruş yeteneğinin belirginliği ile alakalıdır (Krepon, Jones and Haider, 2002: 2). Richard Betts; yoğun bir kriz anında nükleer kapasitenin bu belirsizliği, nükleer savaşa ne derece engel olacağını sorgulamaktadır çünkü belirsiz durumların risk aldırma potansiyeli bulunmaktadır (Betts, 1987: 211). Fakat, iki devletin ikinci vuruş yetenekleriyle alakalı olarak yaptıkları açıklamalar incelendiğinde karşımıza hiçbir zaman pasif söylemler çıkmamaktadır. Aksine kendilerini ikinci vuruş yeteneğine sahip veya ilk vuruş konusunda gayet yeterli olarak tanımlamaktadırlar. Dolayısıyla ikinci vuruş yeteneklerinin belirsiz olduğu doğrudur ancak Küba krizinin ABD- SSCB arasındaki nükleer dengeyi ortaya çıkardığı gibi Kargil

Savaşı da Hindistan ve Pakistan arasında nükleer bir dengenin var olduğunu göstermektedir. İşte bu nükleer denge durumu, büyük çaplı savaşları önlemektedir.

Dixit'e göre; Pakistan'ın nükleer bir güç olarak var olması aslında Hindistan'ı rahatlatmalıdır. Çünkü Pakistan'ın bundan sonraki süreçte izleyeceği politika oldukça şeffaf olacaktır. Bu durum aynı zamanda iki devletin birbirlerine karşı egolarını, şüphelerini ve belirsizliklerini ortadan kaldıran bir unsurdur. Ona göre nükleer silahlar, caydırıcılık faktörünü harekete geçirecek ve iki devletin problem çözümünde daha rasyonel davranmasını beraberinde getirecektir (Dixit, 2002: 338).

3.1. Sınırlı Savaş Örneği: Kargil Savaşı

1999 yılında Pakistan ve Hindistan arasında meydana gelen Kargil Savaşı, uluslararası platformda dikkat çekmiş ve bölge, nükleer savaş tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Nükleer bir devlet olan Pakistan'ın yine nükleer bir devlet olan Hindistan'a karşı Kargil Savaşı'nı başlatması, nükleer caydırıcılık teorisi bağlamında incelemeye değerdir.

Bir savaş durumunda tarafların sahip oldukları bütün silahları, özellikle de nükleer silahlarını kullanmaktan kaçındığı savaş, sınırlandırılmış veya sınırlı savaş olarak tanımlanmaktadır (Osgood, 1957: 1-2). Nitekim nükleer silahlar, sınırlı savaşlara ciddiyet kazandıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat kontrolsüz bir nükleer silah kullanımının medeniyeti yok etme gerçeğine rağmen, savaşların sınırlandırılması konusunda herhangi bir uluslararası düzenleme bulunmamaktadır. Taraf devletler arasında nükleer caydırıcılık dengesinin kurulması, nükleer bir çatışmayı önlemektedir. Dolayısıyla sınırlı bir savaş olarak tanımlanan Kargil Savaşı'nın, Pakistan ve Hindistan'ın 1998 yılında yaptıkları en son ve en güçlü nükleer denemelerinden sonra çıkmış olması, nükleer enerjinin caydırıcılık kapsamında değerlendirilmesi bakımından önem arz etmektedir.

Kargil Savaşı, literatürdeki istikrar- istikrarsızlık paradoksuna bir örnek teşkil etmektedir. Paradoksun ortaya çıkış dinamiği, Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB ilişkilerinde, nükleer ve geleneksel savaşın yokluğunda meydana gelen vekalet savaşlarının çokluğudur (Jervis, 1979-80: 31). Her iki taraf da ikinci vuruş yeteneğine sahip olduğu için nükleer savaş hali ortadan kalkmaktadır. Dolayısıyla bu durum, daha düşük şiddetli mücadelelerinde bir istikrarsızlık hali yaratmaktadır (Krepon, 2005). Jervis'e göre stratejik bir istikrar, düşük şiddetli savaş yöntemlerini güvenli hale getirerek bir istikrarsızlık hali yaratmaktadır. Çünkü nükleer savaşa girmek geri dönüşü olmayan, son derece tehlikeli bir yol olarak değerlendirilmektedir ki bu düşünce, Kargil Savaşı'nda doğrulanmıştır (Jervis, 1979-80: 393). Bu durumda nükleer silahlar, en kötü savaş senaryoları için adeta bir "sigorta poliçesi" niteliğindedir. Bu nitelik sayesinde ise savaşlar, nükleer veya topyekun savaş halinden daha düşük şiddetteki çatışma formlarıyla karşımıza çıkmaktadır. (Sagan, 2002: 191).

İstikrar- istikrarsızlık paradoksunun kaynağı olan ABD- SSCB ilişkisi; Hindistan- Pakistan ilişkisinden farklıdır. İlk olarak, Hindistan ve Pakistan'ın nükleer kapasitesi, ABD ile SSCB'nin nükleer kapasitesiyle karşılaştırılamayacak derecede zayıf olmasına ek olarak Hindistan ve Pakistan sınır komşusudur. Diğer bir önemli farklılık ise devlet dışı silahlı örgütlerin Pakistan ve Hindistan ilişkisinde kritik aktörler olarak karşımıza çıkmasıdır (Kumar, 2008: 54). Bütün bu farklılıklar, Güney Asya için nükleer caydırıcılık teorisinin geçerli olmadığı tespitinin yapılmasına neden olsa da durum, istikrar- istikrarsızlık paradoksu kapsamında değerlendirildiğinde nükleer caydırıcılık teorisi, geçerliliğini hala korumaktadır. ABD ve SSCB'den daha az cepheneliğe sahip olmasına rağmen Hindistan ve Pakistan, ikinci vuruş yeteneğine kısmen de olsa sahiptir. İşte bu durum, istikrar- istikrarsızlık paradoksunun uygulanması için yeterli bir koşuldur (Waltz, 1981: 9).

Nükleer silah gücü; Pakistan'a sınır ötesi bir çatışması başlatmak için gereken güvenciyi verirken aynı zamanda Hindistan'a da bu çatışmaya müdahale edebilecek cesareti vermiştir. Fakat nükleer silahlar çatışmayı başlatmayı teşvik etmişse de aynı zamanda çatışmanın kapsamını ve süresini sınırlandırmıştır. Bu durum ise nükleer caydırıcılık teorisinin bir çelişkisi olarak değerlendirilmektedir. Caydırıcılık teorisinin sorgulandığı ve kritik olan bir başka husus da; caydırıcılık etkisinin çatışmanın saldırgan olan tarafında tezahür etmesidir. Fakat caydırıcılığın Kargil Savaşı'nda Pakistan bağlamında geçerli olmaması, Pakistan'ın Hindistan'a yönelik yürüttüğü dış politika ile alakalıdır. Caydırıcılık teorisinin sınırlı olduğu durumlarda ise, saldırgan taraf için silahlı çatışmadan başka bir seçenek kalmamaktadır (George ve Smoke 1974: 521). Dolayısıyla bu bağlamda teori; geçerliliğini korumaktadır.

Pakistan'ın başlattığı Kargil Savaşı, nükleer caydırıcılık teorisi bağlamında başka bir çelişkiyi daha barındırmaktadır. Bu çelişki, nükleer kapasiteye sahip olduğu kesin olarak bilinen iki devletin birbirleriyle yaşadıkları sürekli bir çatışma halinde bulunmaktadır. Çünkü nükleer caydırıcılık teorisine göre, nükleer unsurlar savaşları engelleyici bir aktör olarak kabul edilmektedirler (Kapur, 2001: 117). Kargil Savaşı boyunca Pakistanlı yetkililer "herhangi bir silahın" kullanılabileceğini belirterek, nükleer bir belirsizlik ortamı yaratmış

ve nükleer tehditlerini sürdürmüşlerdir (Tellis, Fair ve Medby, 2001: 48). Bu noktada şu yorumun yapılması anlamlıdır: Caydırıcılık teorisi söz konusu bölgede savaşızlık hali yaratmamış aksine çatışmacı unsurlar hep varlık göstermiştir. Ancak nükleer caydırıcılık teorisine göre bu çelişki durumu şu şekilde tutarlı hale gelmektedir: Eğer nükleer güçten yoksun bir Güney Asya söz konusu olsaydı, Kargil Savaşı gibi savaşların çok ciddi sonuçlar yaratma ihtimalinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Böyle bir durumda, Hindistan'ın, Pakistan saldırılarını ciddi oranda orantısız güç kullanarak engelleyebilme durumu söz konusu olacaktır (Lavoy, 2009: 384). Ancak Pakistan, sahip olduğu nükleer kapasiteden dolayı Hindistan'ın kendisine ciddi ölçüde karşılık veremeyeceği savunmuştur. Dolayısıyla caydırıcılık teorisi bu durumda da geçerliliğini korumaktadır (Joeck, 2008: 126). Buna karşılık, nükleer gücünden aldığı güvenceyle Hindistan'a saldıran Pakistan, sınırlı kaynaklarının gittikçe azalması tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak bu durum Pakistan askeri stratejisinin nükleer silahlara daha çok bağlanmasına neden olmuştur (Chari, 2001: 18). Azalan geleneksel savaş yeteneği, Pakistan'ı nükleer savaştan daha gerçekçi bir tehlikeyle baş başa bırakması da dikkate değer bir tespittir (Kapur, 2005: 144).

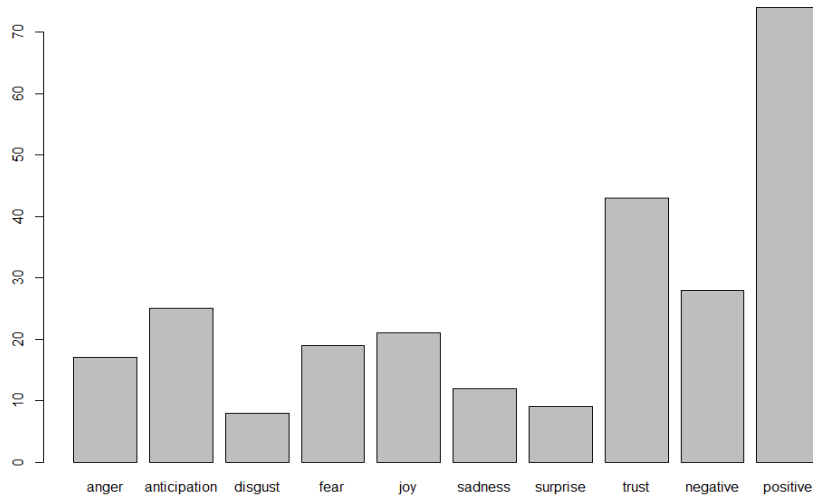
Kargil Savaşı sırasında Pakistan ve Hindistan birbirlerinin nükleer kapasitesini tam olarak bilmemektedirler. Dolayısıyla her iki ülkenin de ilk vuruştan sonra herhangi bir ikinci vuruşa maruz kalıp kalmayacağı belirsiz bir durumdur. Bu belirsizliğe ek olarak, herhangi bir nedenden dolayı vurulmamış veya vurulamamış nükleer silahın, yine ikinci vuruş kapsamında ne derecede geri dönüş sağlayacağı da bilinmemektedir. Yani istikrar-istikrarsızlık paradoksu, Hindistan ve Pakistan ilişkisinde geçerli bir durumdur. Sonuç olarak, Kargil Savaşı'nın sonuçları, Hindistan- Pakistan arasında nükleer caydırıcılığın var olduğunu doğrulamaktadır. Keşmir'de uzun yıllar boyunca herhangi bir kazanım elde edilememiş olması da büyük ölçekli bir savaşın önüne geçen bir etmendir. Bu engel durumu, Keşmir bölgesiyle alakalı tehditkar söylemlerin ve çatışmaların devamlılığına yol açmaktadır. Hindistan ve Pakistan arasındaki organize bir güç uygulaması olmadan yaşanan bu sürekli şiddet hali ise "çirkin istikrar" olarak adlandırılmaktadır. Bu durumda geleneksel savaş maliyetlerinden dolayı sınır ötesi terörist ve isyancı gruplarla çatışmaların sürmesi beklenmektedir. Çünkü nükleer silahlar iki tarafı da *sub-conventional* bir duruma iletilecektir. *Sub-conventional* ve *un-conventional* savaşlarda, şiddet düzeyi yüksek olmasına rağmen sınırlı savaşlarda olduğu gibi tam anlamıyla organize bir kuvvet yapılanması gerekmektedir. Organize kuvvetlerin yapılanması hem yatay hem de dikey gerilimi artırarak, istikrara engel olmaktadır (Tellis, Fair, ve Medby, 2001: 77-80).

Michael Krepon; Hindistan ve Pakistan' için izlenebilecek en iyi politikanın, rakibi iyi tanımak olduğunu vurgulamaktadır. Bunun için ise güçlü bir istihbarat ağına ihtiyaç duyulmaktadır. Nitekim sürpriz bir saldırı ile karşılaşan Hindistan ve sonucunda sürprize uğrayan Pakistan için Kargil Savaşı başta olmak üzere irili ufaklı diğer çatışmalarda istihbarat zayıflığı, en dikkat çeken unsurdur. Nükleer silahların şiddeti tamamen yok etmeyip düşük şiddetli çatışmalara yol açması, Hindistan ve Pakistan arasındaki topyekun bir geleneksel savaştan oldukça daha güvenli bir durumdur. Nitekim iki devlet de Kargil Savaşı'ndan sonra terör saldırılarına ve şiddetli çatışma hallerine rağmen topyekun bir savaşa girmemiştir. Kapsamlı bir geleneksel savaş hali ise bölge için uzak bir ihtimaldir (Panday, 2011: 13). Pakistan ve Hindistan'ın bu gerilim dolu çatışmacı halleri Limaye tarafından; "aralarındaki ilişkiyi kontrolsüz bir duruma götüren bir araç olarak değil aksine politika hedeflerine ulaşmak için tasarlanan bir yol" olarak yorumlanmaktadır. Siyasal istikrar analizi yapıldığında ve ekonomik gelişimi incelendiğinde Hindistan'a kıyasla daha zayıf olan Pakistan, Keşmir problemi çözümünde "masada" bir konum elde etmek için saldırgan tutum benimserken, Hindistan ise buna karşılık olarak çekimser olmayan zorlayıcı bir politika yürütmektedir (Limaye, 2002-2003: 159). Sonuç olarak Kargil Savaşı, istikrar- istikrarsızlık paradoksu bağlamında bir analizi doğrulayan ve bu doğrulamaların bir getirisi olarak da nükleer caydırıcılık teorisinin bağlamında bir değerlendirme imkanı sunmaktadır.

4. KEŞMİR BÖLGESİ BAĞLAMINDA HİNDİSTAN VE PAKİSTAN LİDERLERİNİN SÖYLEM ANALİZİ

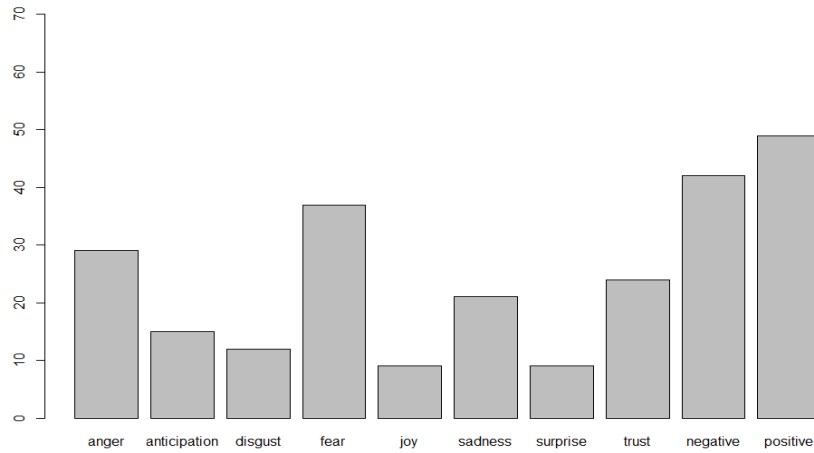
Bu bölümde çalışma konusu bağlamında farklı bir somutlaştırma çabası olarak duygu analizi yöntemine başvurulmuştur. "Sentiment Analysis" olarak literatürde varlık gösteren bu yöntem, metinleri oluşturan kelimelerin her birini, bünyesindeki sözlüklere göre hangi duyguya hitap ettiklerini belirleyerek analiz etmektedir. Örneğin bu yöntemle analiz edilen bir metnin, çok fazla negatif ögeler içerdiğini, tehditkâr olduğunu ya da ılımlı, pozitif bir tavır benimsediğinin tespiti yapılabilmekte ve yürütülen çalışmalar kapsamında yorumlanabilmektedir (Liu, 2012). Çalışmanın iki öznesi olan Hindistan ve Pakistan başbakanları Modi ve Khan'ın 26 Eylül 2020 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurul toplantısında yaptıkları konuşmalar ve bu konuşmalara verilen cevapları analize tabii tutulmuştur. Söz konusu analizdeki "negative" ve "positive" sütunları çıkarılmamış; bu şekilde konuşmanın diğer duygulardan arındırılmış genel bir değerlendirmesini sunmak amaçlanmıştır. Ancak Khan'ın konuşmasında sadece Keşmir bölgesi ve Hindistan ile alakalı beyanları

analize tabi tutularak; analizde işlenecek verilerin yanıltıcı yorumlanmasının önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca Khan'ın söz konusu konuşması doğrultusunda Hindistan'ın ve akabinde tekrar Pakistan'ın cevap haklarını kullanarak yaptıkları konuşmalar, yöntem bütünlüğü ve argüman savunusu amaçlandığından çalışmada yer almıştır.

Şekil 1. N. Modi'nin konuşma metninin duygu grafiği.

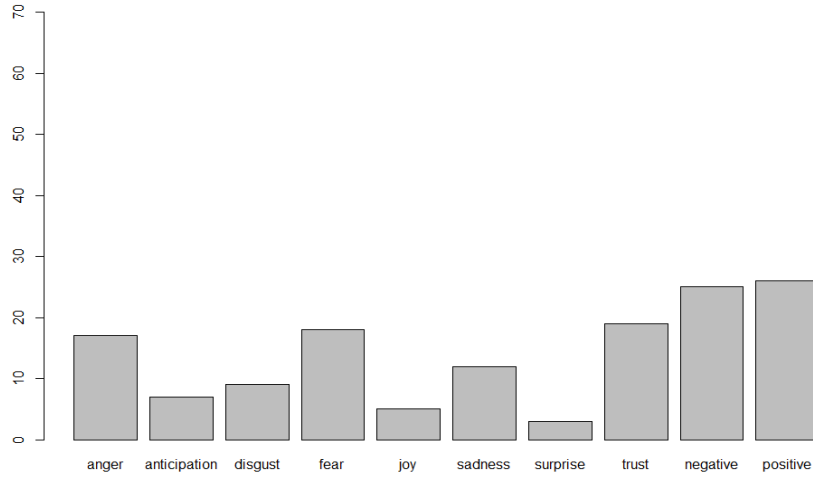
Yaklaşık 21 dakika konuşan Hindistan Başbakanı Modi, Keşmir ile alakalı hiçbir söylemde bulunmamıştır. Ülke olarak sahip oldukları barış misyonuna, Birleşmiş Millet bağlamında terörizme karşı verilecek ortak bir tepkinin gerekliliğine ve yine Birleşmiş Milletler bünyesinde beklentisi içinde oldukları reformlara vurgu yapmıştır. Ancak Keşmir Bölgesi veyahut Pakistan ile ilgili doğrudan herhangi bir söylemde bulunmamıştır. Konuşmasında Hindistan'ın genel bir durum değerlendirilmesini yapmış ve ülke gelişimine dikkat çekmiştir. (Birleşmiş Milletler Resmi Haber Sitesi) Bu grafiğin çalışmada yer almasının nedeni ise, iki devlet arasında en büyük problem niteliğinde olan Keşmir bölgesi sorunu ve karşılıklı tehdit öğeleri içeren nükleer savaş söylemlerinin yapılmadığı bir konuşmanın duygu analizi bakımından ne durumda olduğunu gösterme amacıdır. Grafik incelendiğinde konuşmanın genel itibarıyla pozitif nitelikli olduğu, ağırlıklı olarak güven öğeleri içerdiği tespit edilmektedir.

Şekil 2. Imran Khan'ın konuşma metninin duygu grafiği.

Yaklaşık 27 dakika süren konuşmasında Pakisan Başbakanı Imran Khan ise Modi'nin aksine doğrudan Hindistan'a yönelik ifadeler kullanmıştır. Khan genel olarak; Covid 19 pandemisi, ekonomik koşulların iyileştirilmesi, iklim değişikliği krizi, İslamofobi, yükselen milliyetçilikler ile bundan duyulan endişelerden bahsetmiştir. Hindistan iktidarı RSS'in Müslümanlara yönelik negatif tutumun; demokrasi ve özgürlükler bağlamından ciddi bir problem yarattığını belirtmiştir. Keşmir bölgesi sorununa değinip Hindistan'a yönelik nükleer savaş göndermeleri yapması ise çalışma konusu bağlamında dikkate değerdir. Keşmir bölgesi için Hindistan işgalinin söz konusu olduğunu ve bölge insanların Hindistan kaynaklı şiddete maruz kaldığını dile getirmiştir. Keşmir bölgesi sorununun ancak uluslararası meşrulukla çözülebileceğine vurgu yapmıştır. (Birleşmiş Milletler Resmi Haber Sitesi)

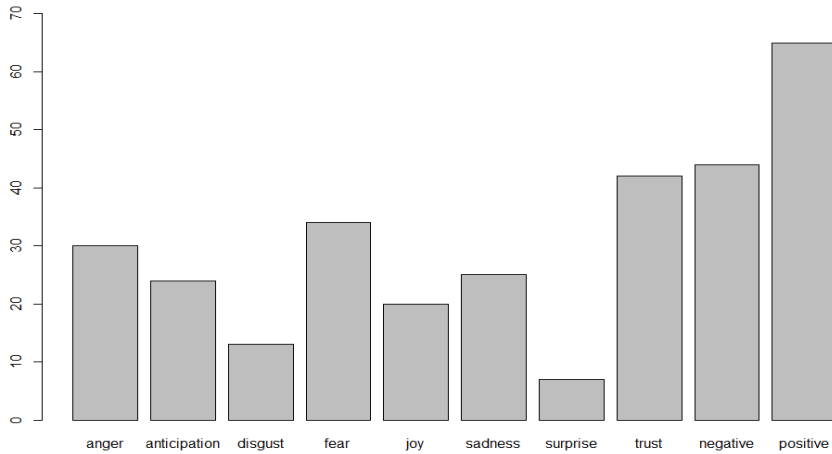
Grafik incelendiğinde konuşmada genel olarak negatif unsurların yoğunluğu dikkat çekmektedir. Ayrıca kızgınlık ve korku öğelerinin yoğunluğu, Pakistan'ın Keşmir bölgesi probleminde benimsediği politik tavrın bir göstergesi olarak karşılık bulmuştur.

Şekil 3. Imran Khan'ın Konuşmasına Hindistan tarafından verilen cevap metninin duygu grafiği

Imran Khan'ın konuşmasından sonra söz hakkı verilen Hindistan ekibinin yaklaşık 4 dakika süren cevap konuşmasında; Khan'ın "öfkelerini" kullanarak yanlış bilgi aktarımı yaptığını belirterek, Pakistan yönetim anlayışının çözüm odaklı olmadığına vurgu yapılmıştır. Keşmir Bölgesi'nin Hindistan için ayrılmaz ve vazgeçilemez bir parça olduğuna işaret edilmiştir. Ayrıca Pakistan'ın Keşmir problemi sürecinde silahlı terör örgütlerine yönelik para desteğine dikkat çekilmiştir. Tüm bu olumsuz değerlendirmeler sonunda ise Pakistan'ın Birleşmiş Milletler gibi bir platformu kötüye kullandığını belirttikten sonra konuşma tamamlanmıştır. (Birleşmiş Milletler Resmi Youtube Kanalı)

Grafik incelendiğinde ise konuşmanın süresinin kısa olmasıyla da ilişkili olarak olumlu ve olumsuzluk açısından dengeli sütunlar karşımıza çıkmaktadır. Ancak kızgınlık ve korku ifadelerindeki yoğunluk göz ardı edilmemelidir.

Şekil 4. Hindistan'ın cevabına Pakistan tarafından verilen cevap metninin duygu grafiği.

Yaklaşık 9 dakika süren Pakistan tarafından gelen yanıtın duygu analizi grafiği incelendiğinde "kızgınlık" ve "korku" öğeleri dikkat çekmektedir. Hindistan'ın sorunların gerçek temelini saptırdığını vurgulayarak başlayan konuşma; RSS'a yönelik faşist bir kimlik olarak "Nazi" benzetmesi yapılmıştır. Keşmir bölgesinde ciddi oranda insan hakları ihlalinin söz konusu olduğu belirtilmiştir. Müslümanlara yönelik politik tavrındaki hoşnutsuzluğa değinilmiş ve Hindistan'ın "aşırılıklarla dolu" yönetim anlayışına karşı çıkılmıştır. Keşmir bölgesinde bir ihlal ve işgali olduğu belirtilerek demokratik bir çözüm önerisi olarak plebisiteye vurgu yapılmıştır. Ayrıca Keşmir bölgesinde bir "direniş" olduğuna dikkat çekerek, bu direnişin kaynağının bölge insanı olduğu ve bölgenin gerçek özgürlüğüne kavuşacağına olan inanç dile getirilmiştir. Keşmir bölgesinde hakimiyet sağlamak ve bölge insanının temel yaşam haklarını tehdit etmek adına Hindistan'ın terör örgütlerine lojistik destek sağladığı değerlendirilmiştir. "Nefret ve hırs" terörü yaşadıklarını belirten Pakistan ekibi; Hindistan'ın demokratik değerlere karşıt olarak, Müslüman kimlikleri ikinci sınıf vatandaş şeklinde algıladıkları belirtilerek konuşma tamamlanmıştır. (Birleşmiş Milletler Resmi Youtube Kanalı)

3. SONUÇ

1896 yılından bu yana sürdürülen nükleer enerji çalışmaları kapsamında üretilen nükleer silahlar, devletlerin iç politikalarında ve birbirleriyle olan ilişkilerinde belirleyiciliği bulunan bir unsur olarak kabul edilmektedir. Nükleer silahlar ilk olarak Manhattan Projesi kapsamında yürütülen çalışmalar ekseninde ABD'nin Japonya'ya 1945 yılındaki saldırısında kullanılmış ve bir dönüm noktası yaratmıştır. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki dönemde artan nükleer silahlanma yarışı, geleneksel savaş "ihtimalini" değil; "korkusunu" arttırmıştır. Nükleer silahların devasa yıkıcı etkisi yerini diplomasiye veya düşük şiddetli bölgesel mücadelelere bırakmıştır. ABD ve SSCB ayrımının derinleşmesinde en büyük faktörlerden olan nükleer yarış, bugün, Hindistan ve Pakistan bağlamında da geçerli bir durumdur. Söz konusu iki devletin birbirlerine kıyasla sürdürdüğü bu nükleer yarış, şüphesiz politikalarına da yansımıştır. Çalışma kapsamında ele alınan nükleer caydırıcılık teorisi, Hindistan ve Pakistan'ın Keşmir bölgesi üzerinden yaşadıkları sorun bağlamında incelenmiş ve istikrar- istikrarsızlık paradoksundan hareketle nükleer caydırıcılığın bölgede yeniden gözden geçirilmeye değer olduğu vurgusuna ulaşılmıştır.

İki devletin de tüm zamanlardaki söylemlerine bakıldığında tehditkâr, cesur, savaşa her an hazır ve şiddet öğeleri içeren ifadeler bulunmaktadır. Ancak bu noktada, nükleer savaş ile alakalı herhangi bir somut girişimin bulunmaması da göz ardı edilmemelidir. Nitekim analiz bağlamında bir durum okuması yapıldığında bu tespitin geçerliliğinden söz edilebilmektedir. Pakistan; olumsuz, tehditkar ve çatışmacı bir dil kullanırken, Hindistan ise Pakistan'a kıyasla daha az fakat yine onun paralelinde bir yaklaşım benimsemektedir. Çalışmada analize tabii tutulan konuşmalar incelendiğinde Pakistan metinlerinde "kızgın" havanın hakimiyeti söz konusudur. Konuşmaların olumlu ve olumsuzluk açısından genel bir değerlendirmesi yapıldığında ise yine Pakistan'ın açıklamalarındaki olumsuz ifadelerin yoğunluğu dikkat çekmektedir.

İki devlet arasındaki süreç bağlamında bir inceleme yapıldığında ise karşımıza nükleer savaş tehdit içeren söylemlerin yoğunluğu dikkat çekmektedir. Keşmir sorunu temel alınarak başlatılmış Kargil Savaşı başta olmak üzere, sonu gelmeyen bölgesel çatışma halleri; istikrar-istikrarsızlık paradoksu ekseninde değerlendirilmiştir. Nitekim iki devlet arasında nükleer güç dengesinin olmasından dolayı karşılıklı yıkım ihtimalinin getirdiği çekimsellik nedeniyle genel savaflara kıyasla çok daha düşük şiddetteki bu bölgesel çatışmalar dikkate değerdir. Çalışmanın inceleme alanı olarak ele alınan Keşmir bölgesi kapsamında Hindistan ve Pakistan ikili ilişkilerigözden geçirildiğinde, nükleer caydırıcılık teorisi doğrulanmış ve iki devletin nükleer savaş veyahut geleneksel bir savaş ihtimalinden uzak olduğu tespiti yapılmıştır. Bu bağlamdan hareketle çalışma; nükleer enerji gücünün uluslararası ilişkilerde caydırıcı bir faktör olduğu ve istikrar- istikrarsızlık paradoksu dahilinde topyekun savaşların önünde bir engel teşkil ettiğini yeniden ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Arı, T. (2005). Global Politika ve Güney Asya: Keşmir Sorunu ve Nükleer Yarış, Alfa Yayıncılık, İstanbul.
- Akay, G. & Nalçacı, E. (2019). "Savaşın Hizmetinde Bilim: Manhattan Projesi", Madde Diyalektik ve Toplum, 2(3):208-218.
- Aybers, N. & Karasulu, M. (1980). Nükleer Enerjiye Giriş, İstanbul Teknik Üniversitesi Nükleer Enerji Enstitüsü Yayınları, İstanbul.
- BBC Web Sitesi, <https://www.bbc.com/news/world-asia-34588009>
- Birleşmiş Milletler Resmi Haber Sitesi, <https://www.un.org/en/ga/>
- Birleşmiş Milletler Resmi Youtube Kanalı, <https://www.youtube.com/channel/UC5O114-PQNYkurlTg6hekZw>
- Britannica Sözlüğü, <https://www.britannica.com/topic/deterrence-political-and-military-strategy>
- Brodie, B. (1959). Strategy in the Missile Age, Princeton University Press, Princeton, 1959.
- Cortright, D. & Mattoo, A. (1996). "Elite Public Opinion and Nuclear Weapons Policy in India", Asian Survey, Haziran 1996, 36(6):545-560.
- Cotta-Ramusino, P. & Martellini, M. (2002). "Nuclear Safety, Nuclear Stability and Nuclear Strategy in Pakistan", Como: Landau Network.
- Denk, E. (2011). "Bir Kitle İmha Silahı Olarak Nükleer Silahların Yasaklanmasına Yönelik Çalışmalar", Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 66(3):93-136.

- Dixit, K. C. (2010). "Sub-Conventional Warfare Requirements, Impact and Way Ahead", *Journal of Defence Studies*, 4(1):120-134.
- Dixit, J. N. (2002). *Indo-Pakistan in War and Peace*, London: Routledge.
- Hart, B. L. (2002) *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*, (Çev.: Kerim Bağrıaçık), Yapı Kredi Yayınları, İstanbul C. 2.
- Hewlett, R. G. & Anderson Jr., O. (1990) *The New World A History of the United States Atomic Energy Commission*, University of California Press.
- William W. Kaufmann, ed., *Military Policy and National Security*, Princeton, Princeton University Press, 1956.
- Chari, P. R. (2001) "Nuclear Restraint, Nuclear Risk Reduction, and the Security Insecurity Paradox in South Asia." The Henry L Stimson Center, Report No 38.
- Ferguson, C. D. (2011). *Nuclear Energy: What Everyone Needs to Know*, Oxford University Press, New York.
- Freedman, L. (1989) *The Evolution of Nuclear Strategy*, St. Martin's Press, New York.
- Gabel, J. (2004). "The Role of U.S. Nuclear Weapons After September 11", *The Washington Quarterly*, 28(1):179-195.
- Ganguly, S. & Kapur S. P. (2008). *Nuclear Proliferation in South Asia: Crisis Behaviour and The Bomb*, Routledge, New York.
- George, A. & Smoke R. (1974). *Deterrence in America Foreign Policy: Theory and Practice*, Columbia University Press, New York.
- Homolar, A. (2011). "Rebels without a conscience: The evolution of the rogue states narrative in US security policy", *European Journal of International Relations*, 17(4):705-727.
- IAEA, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Web Sitesi, <https://www.iaea.org/about/overview/history>
- Lavoy, P. T. (2009). *Asymmetric Warfare in South Asia The Causes and Consequences of the Kargil Conflict*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Jervis, R. (1984). *The Illogic of American Nuclear Strategy*, Cornell University Press.
- Jervis, R. (1979-1980). "Why Nuclear Superiority Doesn't Matter" *Political Science Quarterly*, 94(4):617-633.
- Kapur, S. P. (2005). "India and Pakistan's Unstable Peace: Why Nuclear South Asia Is Not Like Cold War Europe." *International Security*, 30(2):127-152.
- Khan, F. H. (2012). *Eating Grass: The Making of the Pakistani Bomb*, Stanford University Press, Stanford.
- Kıbaroğlu, M. (2002) "11 Eylül'ün Ardından Strateji, Tehdit ve Caydırıcılık", *Foreign Policy*, Kış:30-38.
- Krepon, M. (2005). "The Stability-Instability Paradox in South Asia.", *Stimson Center*.
- Krepon, M.; Rodney W. & Haider Z. (2004). *Escalation Control and the Nuclear Option in South Asia*, Henry L. Stimson Center, Washington.
- Kristensen, H. & Norris, R. (2021). "Pakistan's Nuclear Forces", *Bulletin of the Atomic Scientists*, 67(4):265-278.
- Kumar, R. (2008). "Revisiting the Kashmir Insurgency, Kargil, and the Twin Peak Crisis: Was the Stability/Instability Paradox at Play?" *The New England Journal of Political Science*, 3(1):49-97.
- Liu, B. (2012). "Sentiment Analysis and Opinion Mining", *Synthesis Lectures on Human Language Technologies*, 5(1):1-167
- McDonough, D. (2005). "Nuclear Superiority or Mutually Assured Deterrence: The Development of the US Nuclear Deterrent." *International Journal*, 60(3):811-823.
- Morgan, P. (2012). "The State of Deterrence in International Politics Today", *Contemporary Security Policy*, 33(1):85-107.
- Osgood, R. (1957). *Limited War: The Challenge to American Strategy*, University of Chicago Press, Chicago.

OSTI, Amerika Birleşik Devletleri Enerji Bakanlığı Web Sitesi, <https://www.osti.gov/opennet/manhattan-project-history/Events/1945/trinity.htm>

Özden, N. (1983). Nükleer Çağın İlk 40 Yılı, İstanbul Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Panday, A. (2011). "The Stability-Instability Paradox: The Case of the Kargil War", Penn State University Journal of International Affairs, 1(1):7-14.

Rizvi, H. (2001). "Pakistan's Nuclear Testing", Asian Survey, University of California Press, 41(6):943-955.

Sagan, S. (2002). "The Perils of Proliferation in South Asia," (Ed. Michael Chambers), South Asia in 2020: Future Strategic Balances and Alliances, pp. 191-229, Scholar's Choice Publishing.

SIPRI, Uluslararası Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsü Web Sitesi, <https://www.sipri.org/yearbook/2019/06>

Tellis, A.; Fair, C. & Medby, J., (2001). Limited Conflicts Under the Nuclear Umbrella: Indian and Pakistani Lessons from the Kargil Crisis, Rand.

Udum, Ş. (2017). "Nuclear Energy and International Relations: Outlook and Challenges for Newcomers", Perceptions, 22(2-3):57-84.

Waltz, K. (1981). "The Spread of Nuclear Weapons: Why More May Be Better" Adelphi Papers, 21(171):1.

Wohlstetter, A. (1959). The Delicate Balance of Terror, Survival: Global Politics and Strategy, 1(1):8-17.